

Orientacións metodolóxicas.

O alumnado que se incorpora ás ensinanzas de bacharelato, en calquera das súas modalidades, posúe unha serie de competencias imprescindibles para a aplicación dos saberes adquiridos que foron desenvolvidas ao longo das etapas do ensino obrigatorio.

As metodoloxías comunicativas axudan a reproducir na clase as situacións de uso en contextos auténticos, ao tempo que, para desenvolverse nelas, achegan o apoio de procesos de aprendizaxe (traballo previo do vocabulario, das estruturas, dos contidos sociolingüísticos; reflexión sobre as estratexias de comunicación e de aprendizaxe, etc.) que han posibilitar a realización das tarefas comunicativas propostas.

A utilización de calquera dos enfoques metodolóxicos comunicativos polos que opte o profesorado levarao a percorrer un itinerario de planificación dos procesos de ensino e de aprendizaxe inverso ao seguido no ensino de idiomas baseado en contidos lingüísticos (léxicos, nociofuncionais e morfosintácticos), que parta da lingua para abordar as actividades.

O enfoque debe estar baseado na acción, na actividade social, no uso da lingua, tal como se establece no enfoque metodolóxico adoptado polo Marco común europeo de referencia para as linguas. Neste enfoque, a selección de contidos lingüísticos deriva directamente da actividade de uso da lingua que se vaia realizar.

Os contidos introducíranse, entón, en función das necesidades do proceso da aprendizaxe da lingua como instrumento de comunicación. A progresión gramatical é, consecuentemente, gradual e concéntrica; e a súa presentación farase no marco das correspondentes tarefas e de forma integrada coas necesidades lingüísticas para levar a cabo a tarefa, a acción, con corrección e coherencia.

ANÁLISE MUSICAL I E II

Introdución.

A análise musical é unha das ferramentas máis completas que existen para achegarse a unha obra musical e comprendela dun xeito integral: na súa forma, nos seus parámetros constitutivos e tamén nos aspectos básicos de escritura musical que caracterizan os traballos de composición nos distintos períodos da historia da música. O bacharelato é o momento apropiado para afondar no estudo das obras e das súas características, unha vez coñecidos os elementos e procedementos básicos que articulan unha peza musical.

Deste xeito, a análise achega a visión máis completa das obras tanto desde o punto de vista da persoa oínte como da estudosa que quere afondar no coñecemento do feito musical, da súa xestación e dos seus resultados sonoros e perceptivos. O punto de partida da análise é a comprensión da propia

música, da obra en si: coñecer e recoñecer a organización da linguaxe utilizada (elementos e procedementos) e as características sonoras que nos permiten enmarcar esa obra nun contexto histórico (harmonía, melodía, ritmo, timbres, cadencias, forma, etc).

Os dous cursos de análise musical presentes no bacharelato teñen como obxectivo dotar o alumnado duns recursos que favorezan gozar máis a fondo da música, así como adquirir unhas destrezas que fomenten unha posición crítica ante as obras, o que require o coñecemento daqueles aspectos que son sintomáticos da calidade musical.

Unha parte importante da análise musical constitúe o estudo da forma musical: as diferentes estruturas de que se fixo uso na composición ao longo da historia e que, en moitos casos, xeraron as denominadas formas históricas. Comprender os elementos que integran a forma musical, apreciar as variantes da forma básica e ser quen de entender a súa evolución é o obxectivo básico en que se refire ao aspecto formal.

A materia en si desenvolve as destrezas e as capacidades esenciais para a comprensión e gozo da música e da arte en xeral: mellora o oído interno, a atención, a concentración, a memoria, a curiosidade, o afán por relacionar e coñecer e axuda o alumnado a experimentar unha experiencia propia da arte; en suma, a análise é fonte dun coñecemento en profundidade da música, xa que supón un contacto directo cos procedementos compositivos e os procesos creativos das compositoras e dos compositores.

Aínda que a análise musical se pode abordar de moi diversos modos e desde moi diferentes puntos de vista, e a pesar de que é posible analizar illadamente cada parámetro musical nunha obra e así realizar unha análise rítmica, harmónica, melódica, formal, textural, etc., é preferible que, utilizando esas análises parciais, teña en conta todos os elementos analizables e, a partir dunha observación detida, os relacione co fin de comprender como debe soar a obra e por que, cales son os procedementos que se utilizan nela e que sensación nos provoca como oíntes, que dirección toma a música en cada intre; que tipo de xogo establece a persoa que compón coas que escoitan e como se debe recrear á hora de interpretalo.

A partitura é o reflexo material da música; é un guión que hai que interpretar. Sen a interpretación a obra musical non existe, precisa chegar ao público. A escrita da música require duns amplos coñecementos para quen escribe e duns non menos amplos coñecementos para quen a interpreta. Xa que logo, óptase porque o estudo da materia nesta etapa formativa se basee fundamentalmente na súa dimensión auditiva e non tanto no traballo con partituras, aínda que non se debe excluír esa posibilidade. O importante non é o que se ve na partitura, senón o que se escoita, xa que a audición visual e a visión auditiva son dúas aspiracións de quen fai música. O

enfoque dado no bacharelato á materia análise musical pretende afondar na percepción sonora das obras, e, nalgúns casos, observar como se reflicte na partitura.

A organización da materia -análise musical I e II- presenta un primeiro curso máis xeneralista que permite adquirir unha formación mínima para escoitar música con criterios rigorosos, utilizando as ferramentas necesarias para comprendela en profundidade. No segundo curso afóndase na análise das formas e o característico de cada estilo, basicamente da tradición da música occidental, incorporando referencias da música popular, o jazz e outras músicas urbanas, así como da música doutras culturas, polas grandes achegas que realizaron á música occidental, polo seu interese intrínseco e porque a pluralidade cultural é cada vez máis unha realidade social.

Obxectivos.

O ensino da análise musical no bacharelato terá como finalidade o desenvolvemento das seguintes capacidades:

1. Percibir, a través da audición, tanto por medios convencionais como co uso das tecnoloxías, os elementos e procedementos que configuran unha obra musical e captar a diversidade de recursos e matices que contén.

2. Comprender a organización do discurso musical, observando os diferentes elementos e procedementos que dan lugar á súa estruturación: partes, seccións, materiais, texturas, harmonía, melodía, ritmo, timbre, procesos de crecemento e decrecemento de tensión, puntos culminantes, cadencias, etc.

3. Coñecer as principais formas musicais históricas, a súa evolución, relacionais e comprender que a linguaxe musical, como o resto das linguaxes, ten unhas normas que evolucionan a través do tempo e recibe influencias diversas que fan que se transforme.

4. Recoñecer as características dos principais estilos musicais: a harmonía, a melodía, a textura, o ritmo, a instrumentación, a ornamentación, etc., e ser capaz de detectar algunha desas características nas obras pertencentes a épocas ou estilo distintos e aprecialas como herdanza do pasado e como representacións da arte.

5. Comprender a relación entre música e texto nas obras vocais ou vocais e instrumentais nas diferentes épocas históricas.

6. Adquirir un léxico e unha terminoloxía axeitada para expresar e describir, de forma oral e escrita, os procesos analíticos asociados ao estudo das obras e estilos musicais así como aos procesos musicais atendendo, non só ao compoñente obxectivo da música, senón tamén ao subxectivo, ao que percibe a persoa oínte.

7. Comprender as diferenzas e as relacións entre obras relevantes correspondentes a diferentes épocas,

estilos e compositores para, mediante a escoita, aprehender os referentes sonoros.

8. Coñecer as músicas doutras culturas, as súas características, as sensacións que provocan e a función que cumpren no seu contexto histórico-social; aprender a valoralas e comprender a influencia que tiveron na música occidental ao longo da historia e viceversa.

9. Formar e utilizar o sentido crítico para valorar a calidade nas obras de diferentes épocas, estilos e xéneros, baseándose na percepción dos elementos e procedementos construtivos, xulgando con criterio, argumentando e expoñendo as opinións con precisión terminolóxica.

10. Obter información de diversas fontes, incluídas as que ofrecen as tecnoloxías para afondar no coñecemento da música.

ANÁLISE MUSICAL I

Contidos.

Contidos comúns.

-Adquisición de bos hábitos de escoita e de respecto ás demais persoas durante a interpretación da música.

-Expresión precisa das impresións producidas polas obras escoitadas e valoración das súas características construtivas.

-Busca e selección da información en fontes variadas relativas a temas musicais.

-Elaboración de traballos, individuais ou en grupo, sobre análise e contextualización estilística das obras musicais.

-Iniciación aos elementos analíticos.

-Percepción dos elementos que interveñen na estrutura dunha obra musical (melodía, harmonía, ritmo, timbre e textura) en diferentes contextos vocais e instrumentais. Identificación de timbres e as súas distintas combinacións.

-Comprensión básica das características sonoras de obras de diferentes épocas, estilos, xéneros e culturas da literatura musical.

-Comparación de distintas versións dunha mesma obra para determinar a calidade da interpretación e a adecuación ao reflectido na partitura.

-Elaboración e lectura de críticas das obras escoitadas, atendendo especialmente ás impresións producidas pola obra, utilizando distintas fontes de información.

-Diferenciación na vivencia da música gravada ou en vivo: variación de sensacións, interacción intérprete-público, etc., en concertos e actividades musicais; do son real ao son artificial.

A forma musical.

-A forma musical e a súa percepción visual e auditiva pola partitura e pola escoita. Comprensión da organización estrutural da música e utilización dos

diferentes modos de representala graficamente, para reflectir esquematicamente as partes, seccións e subseccións con que se articula unha obra musical.

-Utilización de partituras, formatos non estándar e outras representacións gráficas como soporte da análise.

-Estudo da forma musical a distintas escalas (macroforma, mesoforma e microforma) e a súa aplicación a diversos niveis. A análise estrutural, de motivos e de conxunto.

-Aproximación analítica aos procedementos xeradores de forma (a repetición, o contraste, a elaboración de materiais, a coherencia, etc.) e outros aspectos formais (tensión e distensión, puntos culminantes, equilibrio, relación entre seccións, etc.

-A música con texto. Relación da palabra coa música: os seus diferentes tratamentos.

As formas históricas.

-Principios de configuración musical (morfoloxía e sintaxe) que proporcionan a singularidade dunha obra e establecen a xerarquía entre os diferentes parámetros sonoros.

-Estudo das principais formas-tipo desde a música medieval ata os nosos días. Formas instrumentais: a imitación, o canon, a invención; o *ricercare* e a fuga; a variación -pasacalles, chacona, diferenzas, glosas, variación dupla, tema con variacións-; a suite de danzas e outros tipos de suite; formas de rondó; as formas de sonata; a obertura e o preludio; o poema sinfónico; a sonata, a sinfonía e o concerto; formas libres.

-Formas escénicas: a ópera, a zarzuela, a tonadilla escénica e o ballet.

-Formas vocais: o canto gregoriano, o madrigal; o motete; a misa; o coral, a cantata e o oratorio; a canción e o lied.

-Diferenciación entre música pura, descritiva e programática.

-As formas nacidas a partir da música contemporánea.

Criterios de avaliación.

1. Recoñecer a forma dunha obra a partir da súa audición e saber explicala cunha terminoloxía precisa, con ou sen partitura.

Mediante este criterio preténdese avaliar a capacidade para comprender o modo en que está construída unha obra, así como para entender a relación entre a estrutura e os elementos e procedementos utilizados. Así mesmo, avalíase a comprensión do modelo dunha forma histórica, empregando unha linguaxe concreta e adecuada.

2. Distinguir na audición dunha obra as diferentes voces e instrumentos.

Con este criterio poderase avaliar a capacidade do alumnado para distinguir o timbre dos diferentes instrumentos e voces, calquera que sexa a súa combinación.

3. Recoñecer a textura dunha obra ou fragmento escoitado e explicar as súas características dun xeito claro e conciso, empregando ou non a partitura.

Este criterio permitiranos valorar o nivel de percepción da música, a escoita dos diversos planos sonoros e o coñecemento da terminoloxía adecuada.

4. Identificar procesos de tensión e relaxación, así como o punto culminante, nunha obra previamente escoitada, determinando os procedementos utilizados.

A través deste criterio avaliaremos a capacidade do alumnado para percibir os procedementos de tensión/relaxación utilizados na composición e, se é o caso, identificalos na partitura.

5. Escoitar obras de características ou estilos diversos e recoñecer as diferenzas e/ou relacións entre elas, utilizando posteriormente, se se desexa, a partitura.

Con este criterio poderase valorar a capacidade para distinguir aspectos característicos da música e a diferenza entre eles, tales como a estrutura, as súas características harmónicas, rítmicas, tímbricas, etc. e a pertenza a unha determinada época ou estilo. Así mesmo, valorarase a capacidade de establecer relacións de paralelismo entre obras distintas pero con resultados similares.

6. Comparar versións distintas da mesma obra, explicar as diferenzas e valoralas.

Este criterio de avaliación posibilita valorar a capacidade do alumnado para observar os aspectos básicos dunha obra e recoñecer a versión máis fiel á partitura ou ben xustificar e razoar as diferenzas interpretativas.

7. Realizar por escrito a crítica dun concerto ou dunha audición, complementando o escoitado e o traballado na clase con achegas persoais e documentación buscada polo propio alumnado.

A través deste criterio poderá avaliarse a comprensión da obra, a asimilación do estudado, así como a capacidade para encontrar información axeitada e desenvolver unha explicación fundamentada, razoada e sentida.

8. Comentar oralmente ou por escrito a relación entre música e texto en obras de diferentes épocas e estilos.

Con este criterio de avaliación poderase valorar a capacidade para comprender o tratamento realizado no texto: se é descritivo, se é un motivo inspirador, se o poema de partida determina a forma, se o punto culminante coincide con palabras especiais, etc. Recoñecer se na obra escoitada se produce unha retórica musical.

ANÁLISE MUSICAL II**Contidos.****Contidos comúns.**

-Adquisición de bos hábitos de escoita e de respecto aos demais durante a interpretación da música.

-Expresión precisa das impresións producidas polas obras escoitadas e valoración das súas características construtivas.

-Busca e selección da información, en fontes variadas, relativas a temas musicais.

-Elaboración de traballos, individuais ou en grupo, sobre análise e contextualización estilística das obras musicais.

A música medieval.

-Estudo analítico das características sonoras e estilísticas, formas e xéneros do canto gregoriano e outros cantos litúrxicos, a música profana, a polifonía, a Ars Antiqua e a Ars Nova. Os modos eclesiásticos: as súas características.

O Renacemento.

-Estudo analítico das características sonoras e estilísticas do período (agrupacións vocais e instrumentais, sonoridades verticais, cadencias, ornamentos...), formas, escolas e xéneros.

O Barroco.

-Estudo analítico das características sonoras e estilísticas do período, procedementos harmónicos, cadencias, ornamentación, sonoridades..., formas e xéneros da música vocal e instrumental. Estudo da suite, a sonata, o concerto, a ópera, a cantata e o oratorio, ademais das formas estritamente contrapuntísticas.

Os estilos preclásicos e o clasicismo.

-Estudo analítico das características sonoras e estilísticas do período (procedementos harmónicos, cadencias, ornamentos...), formas e xéneros destas etapas da música occidental. O estilo galante ou rococó: a transición ao clasicismo. O clasicismo vienés.

O Romanticismo.

-Estudo analítico das características sonoras e estilísticas do período; procedementos harmónicos, cadencias, ornamentación, sonoridades...), formas e xéneros da música romántica. As pequenas formas. A ópera. O lied. A zarzuela. A canción galega. A música programática. Xurdimento dos nacionalismos.

O posromanticismo e os nacionalismos.

-Estudo analítico das características sonoras e estilísticas do período (procedementos harmónicos, cadencias, ornamentación, sonoridades...), formas e xéneros da música posromántica. Desenvolvemento das diferentes escolas nacionais. Uso da tímbrica e tratamento da orquestra.

A música no século XX.

-O impresionismo: estudo analítico das características sonoras e estilísticas do período (procedementos harmónicos, cadencias, ornamentación, sonoridades...). Principais autores e as súas técnicas compositivas. Influencia da música doutras culturas. Uso da tímbrica e tratamento da orquestra.

-O expresionismo; estudo analítico das características sonoras e estilísticas (procedementos harmónicos, cadencias, ornamentación, sonoridades...), formas e xéneros do século XX. Principais movementos e compositores máis importantes. O novo concepto do tempo e a tímbrica. O ritmo. A música galega no século XX. O jazz.

-A música electroacústica, aleatoria, estocástica, a nova complexidade, a música fractal.

-Estudo da música desde as súas orixes, a súa evolución. Novos instrumentos para a nova música: os sintetizadores, o ordenador, etc. Música electrónica pura e música mixta.

-A música urbana: pop, rock, hip hop, etc. Estudo das súas orixes e evolución. Análise musical e sociolóxica.

As músicas non occidentais.

-Achegamento á música doutras culturas. Peculiaridades na consideración do tempo, o ritmo, os sistemas de afinación, as escalas, a finalidade ou os xeitos de ser da música e influencia na música occidental e viceversa.

Criterios de avaliación.

1. Recoñecer a forma (a grande escala, media escala e pequena escala) dunha obra a partir dunha audición e saber explicala con termos precisos.

Mediante este criterio preténdese avaliar a capacidade do alumnado para comprender o xeito en que está construída unha obra, así como para entender a relación entre a estrutura e os elementos e procedementos utilizados, empregando unha linguaxe concreta e axeitada.

2. Recoñecer mediante a audición o estilo dunha obra e as súas características tímbricas, melódicas, harmónicas, etc.

Con este criterio poderá avaliarse a capacidade para identificar os diferentes estilos e determinar o que lles é propio desde os distintos puntos de vista (formal, harmónico, melódico, rítmico...).

3. Identificar auditivamente os principais procedementos xeradores de forma que utiliza o autor na obra.

A través deste criterio poderase valorar a capacidade do alumnado para captar os procedementos utilizados e que son articuladores da estrutura da obra.

4. Escoitar obras de características ou estilos diversos e recoñecer as diferenzas e/ou relacións entre elas.

Con este criterio poderase valorar a capacidade para distinguir aspectos característicos dos diversos estilos musicais e a diferenza entre eles, así como establecer paralelismos entre obras distintas pero con enfoques similares.

5. Comparar versións distintas da mesma obra, explicar as diferenzas e valoralas.

Este criterio de avaliación posibilita valorar a capacidade do alumnado para observar os aspectos básicos dunha obra e recoñecer a versión máis fiel á partitura, ou ben xustificar e razoar as diferenzas interpretativas.

6. Realizar a crítica por escrito dun concerto ou dunha audición, complementando o escoitado e o traballado na clase con achegas persoais e documentación buscada polo propio alumnado.

A través deste criterio poderá avaliarse a comprensión da obra, a asimilación do estudado, así como a capacidade para encontrar información axeitada e desenvolver unha explicación fundamentada, razoada e sentida.

7. Comentar oralmente ou por escrito a relación entre música e texto en obras de diferentes épocas e estilos.

Con este criterio de avaliación poderase valorar a capacidade para comprender o tratamento do texto: se foi descritivo, se é unha simple escusa, se o poema de partida determina a forma, se o punto culminante coincide con palabras especiais, etc.

8. Comentar a audición dunha obra pertencente a calquera dos estilos estudados utilizando unha terminoloxía adecuada.

Este criterio permitirá valorar a asimilación das características estilísticas dos períodos estudados, determinando os aspectos esenciais e diferenciadores da obra analizada.

Orientacións metodolóxicas.

-Promover a interacción entre o alumnado e o profesorado para crear un ambiente de cooperación e participación que favoreza a comunicación e o intercambio de ideas.

-Planificación de actividades que permitan que o alumnado poida expresarse de xeito persoal dentro dun marco ben definido, con obxectivos e criterios claros en todo momento.

-Adaptar os obxectivos e contidos da materia aos intereses e capacidades de cada alumna e de cada alumno.

-Potenciar a mirada crítica, de xeito que as alumnas e os alumnos poidan ser conscientes dos recursos empregados e poidan construír a súa propia opinión e creación, con espírito responsable.

-Empregar e fomentar o uso das TIC, de xeito informativo e de xeito expresivo.

-Realizar actividades que teñan como resultado un produto final completamente terminado, de calidade e apto para ser presentado.

-Potenciar a sensibilidade artística e estética, e os valores positivos propios dunha sociedade harmoniosa e equilibrada.

-Potenciar a presenza da reflexión teórica durante o proceso da elaboración práctica.

ANATOMÍA APLICADA

Introdución.

Para o ser humano, o corpo é o vehículo das súas accións e o instrumento mediante o que transmite emocións e ideas. No caso das persoas que se ocupan da creación artística, o corpo humano é, ademais, unha ferramenta de traballo e un medio de expresión, como se manifesta na música, na danza ou no teatro. En consecuencia, precisan coñecer e comprender a estrutura e o funcionamento da súa realidade corporal, na súa organicidade, e as leis biolóxicas polas que se rexen en canto seres vivos. Igualmente, deben saber utilizar esas habilidades e capacidades físicas para poder tirar delas o máximo rendemento artístico, sen que se provoquen lesións ou enfermidades.

A anatomía aplicada á música e ás artes escénicas, procura a sistematización dos coñecementos referidos ao ser humano, na súa organicidade biolóxica, tanto desde unha perspectiva xeral, común a outros seres humanos, como desde unha perspectiva específica, na que a estrutura corporal se pon en funcionamento ao servizo da creación artística. Unha perspectiva que adquire especial relevo en manifestacións escénicas como a ópera, o teatro, a danza, o circo, o cine, os espectáculos ao vivo e noutros xéneros como a performance, en toda a súa riqueza e variedade.

Esta materia está construída, na súa epistemoloxía, por coñecementos procedentes da anatomía descritiva e da anatomía funcional, da fisioloxía, a biomecánica e a patoloxía, vinculados necesariamente ás particularidades e requirimentos de cada unha das artes escénicas e da música. En consecuencia, ese coñecemento tamén debe permitir mellorar o rendemento da entidade corporal nos procesos de creación e comunicación artística e prever a aparición de patoloxías. Cómpre, nesa dirección, prestar especial atención á corrección de malos hábitos (posturais, vocais, alimentarios) e promover a consolidación de hábitos saudables.

Para potenciar ese coñecemento da organicidade corporal, en canto vehículo de expresión e comunicación artística, cómpre partir da súa organización tisular e dos sistemas de produción de enerxía, imprescindibles tanto no mantemento da vida como na xeración do movemento. Sobre esta base, e sempre desde unha perspectiva vivencial e indagadora, hanse incorporar os conceptos anatómicos e fisiolóxicos, baixo a premisa de que a estrutura dos diversos órganos, aparellos e sistemas garda unha rela-